

**НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ**

“Правові аспекти звільнення від кримінальної відповідальності у випадках прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди”

**Бражніков Геннадій Миколайович,
адвокат, доцент, к.ю.н.**

Звільнення від кримінальної відповідальності у випадках прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди —

є однією з заохочувальних норм, передбачених у Особливій частині чинного КК

Серед подібних норм:

- 1) ч. 4 ст. 309 КК (особа, яка добровільно звернулася до лікувального закладу і розпочала лікування від наркоманії, звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою цієї статті);
- 2) Ч. 3 ст. 263 КК (звільняється від кримінальної відповідальності особа, яка вчинила злочин, передбачений частинами першою або другою цієї статті, якщо вона добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої)

Стаття 44 КК

Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності визначені ст. 44 КК.

Згідно з ч. 2 ст. 44 КК звільнення від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених цим Кодексом, здійснюються **виключно судом**.

Порядок звільнення від кримінальної відповідальності встановлюється законом.

Частина 5 ст. 368-3 КК

Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми

Згідно з ч. 5 ст. 368-3 КК особа, яка пропонувала, обіцяла або надала неправомірну вигоду, звільняється від кримінальної відповідальності, **якщо стосовно неї були вчинені дії щодо вимагання** неправомірної вигоди і після пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди **вона до повідомлення їй про підозру у вчиненні нею злочину добровільно заявила про те, що сталося**, органу, службова особа якого згідно із законом має право повідомляти про підозру.

Згідно з п. 5 Примітки до ст. 354 КК у ст. 368-3 КК **під вимаганням неправомірної вигоди слід розуміти** вимогу щодо надання неправомірної вигоди з погрозою вчинення дій або бездіяльності з використанням свого становища, наданих повноважень, влади, службового становища стосовно особи, яка надає неправомірну вигоду, або умисне створення умов, за яких особа вимушена надати неправомірну вигоду з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

Частина 5 ст. 369 КК

Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі

Згідно з ч. 5 ст. 369 КК особа, яка пропонувала, обіцяла чи надала неправомірну вигоду, звільняється від кримінальної відповідальності, **якщо стосовно неї були вчинені дії щодо вимагання** неправомірної вигоди і після пропозиції, обіцянки чи надання неправомірної вигоди **вона до повідомлення їй про підозру** у вчиненні нею злочину добровільно заявила про те, що сталося, органу, службова особа якого згідно із законом має право повідомляти про підозру.

Увага! Для цілей застосування цієї норми права КК не дає визначення терміну «вимагання». Щоб визначитись із ним, потрібно звертатися до судової практики.

Пункт 17 Постанови Пленуму ВСУ від 26.04.02 р. № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво», у якому **вимаганням хабара визнається** його вимагання службовою особою з погрозою вчинення або невчинення з використанням влади чи службового становища дій, які можуть заподіяти шкоду правам чи законним інтересам того, хто дає хабар, або умисне створення нею умов, за яких особа вимушена дати хабар з метою запобігання шкідливим наслідкам щодо своїх прав і законних інтересів.

Звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка надає неправомірну вигоду, згідно зі ст. 368-3, 369 КК

Звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 368-3 КК, ч. 5 ст. 369 КК не означає, що у її діях відсутній склад злочину.

Наслідки, які це положення має для інших учасників правовідносин

Особливості звільнення від кримінальної відповідальності у разі проведення контрольованої передачі неправомірної вигоди

Пункт 22 Постанови Пленуму ВСУ від 26.04.02 р. № 5:

«У діях особи, яка у зв'язку з вимаганням у неї хабара, перше ніж його дати, звернулась до органів влади з метою викрити вимагача, складу злочину немає. Тому вона звільняється від відповідальності на підставі не ч. 3 ст. 369 КК, а п. 2 ч. 1 ст. 6 КПК. Гроші та інші цінності, які ця особа передала як хабар з метою викрити вимагача, належить повернути законному власнику на підставі п. 5 ч. 1 ст. 81 КПК»

Хоча це положення дещо застаріле за формулюванням, воно має істотне значення при прийнятті рішень у кримінальних провадженнях

Враховувати при розробці стратегії захисту:

- 1) Чи наявні ознаки вимагання, якими доказами це підтверджується;
- 2) За яких обставин особа, яка претендує на звільнення від відповідальності, повідомила, що по відношенню до неї відбулося вимагання неправомірної вигоди;
- 3) Не забувати, що на відміну від ситуацій, коли особа звільняється від кримінальної відповідальності на підставі ч. 5 ст. 368-3 та ч. 5 ст. 369 КК при контрольованій передачі неправомірної вигоди у діях особи, яка передає цю вигоду, немає складу злочину (суб'єктивна сторона)

Спеціальна конфіскація за новою редакцією КК

Згідно з редакцією ч. 1 ст. 96-1 КК, яка діє з **04.06.14 р.**, спеціальна конфіскація полягає у примусовому безоплатному вилученні за рішенням суду у власність держави грошей, цінностей та іншого майна у випадках, визначених цим КК, за умови вчинення злочину, передбаченого ст.ст. 354, 364, 364¹, 365-2, 368 – 369-2 КК, або суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого зазначеними статтями.

Спеціальна конфіскація за новою редакцією КК

Різниця між спецконфіскацією, яка застосовується у порядку ст. 96-2 КК, та іншими видами конфіскації, які застосовуються у кримінальному процесі.

Приклади:

- 1) конфіскація предметів контрабанди (ч. 1 ст. 201 КК);
- 2) Конфіскація предметів контрабанди та конфіскація майна (ч. 2 ст. 201 КК)